

2 Het jaarrekeningenrecht

2.1 ADMINISTRATIEPLICHT

De verplichting om een administratie te voeren geldt voor alle eigenaren/ bestuurders van ondernemingen. Artikel 3:15i lid 1 BW: ‘een ieder die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefent, is verplicht van zijn vermogenstoestand en van alles betreffende zijn bedrijf of beroep, naar de eisen van dat bedrijf of beroep, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren dat te allen tijde zijn rechten en verplichtingen kunnen worden gekend’. In het tweede lid van artikel 3:15i BW worden de bepalingen van de leden 2 tot en met 4 van artikel 10 van Boek 2 BW van toepassing verklaard op alle ondernemers. Hierdoor worden deze bepalingen ook van toepassing op bijvoorbeeld ondernemers met een eenmanszaak, vennoten in een vennootschap onder firma en in een commanditaire vennootschap. Het belangrijkste dat in deze bepalingen staat te lezen is dat de ondernemer verplicht is om binnen zes maanden na afloop van een boekjaar een balans en een winst-en-verliesrekening (staat van baten en lasten) op papier te stellen. Tevens wordt de ondernemer verplicht om de administratie minimaal zeven jaren te bewaren. Naast de civielrechtelijke verplichtingen bestaat er nog de fiscale administratieplicht. Deze verplichting is opgenomen in artikel 52 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR). De tekst van het artikel is nagenoeg gelijk aan artikel 3:15i lid 1 BW. Het fiscale artikel heeft alleen de toevoeging dat te allen tijde de voor de heffing van belasting van belang zijnde gegevens uit de administratie moeten blijken.

**Administratie-
plicht**

Bewaarplicht

2.2 TITEL 9 BOEK 2 BW EN IFRS

Voor een aantal rechtspersonen geldt naast de verplichting om een administratie te voeren en een balans en een winst-en-verliesrekening op te stellen het jaarrekeningenrecht. Voor bijvoorbeeld de volgende rechtspersonen is uitdrukkelijk in de wet geregeld op welke wijze de verslaggeving plaats dient te vinden (art. 2:360 BW):

- de besloten vennootschap;
- de naamloze vennootschap;
- de coöperatie;
- de onderlinge waarborgmaatschappij;
- de ‘commerciële’ stichting;
- de ‘commerciële’ vereniging.

**Jaarrekeningen-
recht**

De nadere regels voor deze rechtspersonen zijn opgenomen in Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. In het kader van dit hoofdstuk zullen met name de regels voor de besloten vennootschap en de naamloze vennootschap worden besproken.

**Titel 9 Boek 2
Burgerlijk
Wetboek**

Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek geeft op hoofdlijnen de volgende indeling te zien:

- algemene bepalingen (afdeling 1 en 2);
- voorschriften omtrent de balans en de toelichting daarop (afdeling 3);
- voorschriften omtrent de winst-en-verliesrekening en de toelichting daarop (afdeling 4);
- bijzondere voorschriften omtrent de toelichting (afdeling 5);
- voorschriften omtrent de grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat (afdeling 6);
- het bestuursverslag (afdeling 7);
- de overige gegevens (afdeling 8);
- verslag over betalingen aan overheden (afdeling 8a);
- het deskundigenonderzoek (afdeling 9);
- de openbaarmaking (afdeling 10);
- vrijstellingen (afdeling 11);
- uitzonderingen ten aanzien van de enkelvoudige jaarrekening (afdeling 12);
- de geconsolideerde jaarrekening (afdeling 13);
- bepalingen voor banken (afdeling 14);
- bepalingen voor beleggingsinstellingen (afdeling 15);
- rechtspleging (afdeling 16).

De niet genoemde afdelingen uit Titel 9 hebben betrekking op specifieke ondernemingen, zoals banken en verzekeringsmaatschappijen, die hier niet aan de orde zullen komen.

IFRS

**International
Accounting
Standards Board**

Voor beursgenoteerde ondernemingen geldt op grond van een Europese Verordening dat zij verplicht de IFRS (International Financial Reporting Standards) zoals goedgekeurd in de EU moeten toepassen voor de geconsolideerde jaarrekening. Ook niet-beursgenoteerde ondernemingen *mogen* de IFRS toepassen (art. 2:362 lid 8 BW). De IFRS worden opgesteld door de International Accounting Standards Board (IASB). De IFRS zullen in dit boek slechts beperkt aan de orde komen.

**Richtlijnen voor de
Jaarverslaggeving**

2.3 BRONNEN VOOR NORMEN

Naast de wetgeving en de IFRS zijn de belangrijkste bronnen waaruit normen kunnen worden afgeleid: de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, de jurisprudentie, de literatuur en de verslaggevingspraktijk.

Jurisprudentie terzake ontstaat door uitspraken van de Ondernemingskamer en de Hoge Raad. Iedere belanghebbende die van mening is dat de jaarrekening niet voldoet aan Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, kan een procedure aanspannen (art. 2:448 BW). Indien de Ondernemingskamer van mening is dat de jaarrekening niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen, geeft zij nauwkeurige aanwijzingen aan de rechtspersoon omtrent de wijze waarop de jaarrekening moet worden ingericht.

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) publiceert ‘Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving’, die een nadere detaillering geven van de in de wet gestelde normen. De RJ is een orgaan waarin organisaties die betrokken zijn als opstellers, gebruikers of controleurs van jaarrekeningen, zoals werkgeversorganisaties, vakbonden, registeraccountants en beleggingsanalisten zijn vertegenwoordigd. De richtlijnen zijn voor de verslaggevingspraktijk van groot belang omdat ze volgens de Ondernemingskamer gezaghebbende kenbronnen vormen van in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar te beschouwen normen als bedoeld in artikel 2:362 lid 1 BW.

**Raad voor de
Jaarverslaggeving**

Op Europees niveau wordt harmonisatie nagestreefd door het uitvaardigen van diverse Richtlijnen. Op mondiaal niveau wordt harmonisatie nagestreefd door de International Accounting Standards Board (IASB) die de IFRS opstelt. De standaarden van de IASB worden door de RJ in de richtlijnen verwerkt indien en voorzover deze in Nederland aanvaardbaar worden geacht. De eerdere tendens om de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving steeds meer in overeenstemming te brengen met de IFRS is thans minder aan de orde, omdat IFRS primair bedoeld (en verplicht) zijn voor beursgenoteerde ondernemingen.

2.4 HET JAARRAPPORT

Tenzij er vrijstellingen gelden (zie paragraaf 2.9) moeten de rechtspersonen die onder Titel 9 van Boek 2 vallen ieder jaar een volledig jaarrapport opstellen en publiceren. Het jaarrapport bestaat uit de volgende onderdelen:

Jaarrapport

- de enkelvoudige jaarrekening, bestaande uit de balans en de winst-en-verliesrekening alsmede een toelichting op beide;
- de geconsolideerde jaarrekening, indien de rechtspersoon deze moet opstellen;
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Het bestuursverslag wordt in de praktijk ook wel het directieverslag genoemd. Voor het jaarrapport als geheel wordt ook wel de term jaarverslag gebruikt. De term jaarverslag werd tot en met de boekjaren 2015 gebruikt voor het bestuursverslag.

Bestuursverslag

2.5 HET BESTUURSVERSLAG

Bestuursverslag

In het bestuursverslag legt het bestuur zijn opvatting neer over de toestand op de balansdatum en de gang van zaken gedurende het afgelopen boekjaar van de onderneming en over de maatschappelijke omstandigheden waarvan men afhankelijk is (art. 2:391 BW). In het bestuursverslag worden o.a. mededelingen gedaan omtrent:

- de verwachte gang van zaken;
- de investeringen;
- de financiering;
- de personeelsbezetting;
- de omzetontwikkeling;
- de winstgevendheid;
- de werkzaamheden op het gebied van onderzoek en ontwikkeling;
- de voornaamste risico's en onzekerheden.

Het bestuursverslag wordt in de Nederlandse taal opgesteld, tenzij de algemene vergadering (AV) tot het gebruik van een andere taal heeft besloten. Het bestuursverslag mag inhoudelijk niet strijdig zijn met de jaarrekening.

Voor de naamloze vennootschap geldt dat vaak het beleid aangaande de bezoldiging van bestuurders en commissarissen moet worden weergegeven.

2.6 DE JAARREKENING

Jaarrekening

Onder jaarrekening wordt verstaan: de enkelvoudige jaarrekening die bestaat uit de balans en de winst-en-verliesrekening met de toelichting, en de geconsolideerde jaarrekening indien de rechtspersoon een geconsolideerde jaarrekening opstelt (art. 2:361 lid 1 BW). De jaarrekening moet jaarlijks binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar (behoudens een eventuele verlenging met vijf maanden op grond van bijzondere omstandigheden) door het bestuur worden opgemaakt (art. 2:101 jo 2:210 BW). Voor beursvennootschappen geldt een termijn van vier maanden, zonder dat verlenging mogelijk is. De algemene vergadering stelt vervolgens de jaarrekening vast.

De rechtspersoon is verplicht om acht dagen na de vaststelling van de jaarrekening deze te deponeren. Dit moet echter uiterlijk binnen twaalf maanden na balansdatum zijn gedaan (art. 2:394 lid 3 BW).

Voor de besloten vennootschap is verder nog van belang dat indien alle aandeelhouders tevens bestuurder van de vennootschap zijn, de ondertekening van de jaarrekening door alle bestuurders en commissarissen tevens geldt als vaststelling. De termijn van deponeren is dan dus acht dagen na de ondertekening.

Geconsolideerde jaarrekening

Een geconsolideerde jaarrekening is de jaarrekening waarin de activa, passiva, baten en lasten van de rechtspersonen en vennootschappen die een groep of groepsdeel vormen en andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen, als één geheel worden opgenomen. De geconsolideerde jaarrekening moet overeenkomstig artikel 2:362 lid 1 BW inzicht geven betreffende het geheel van de in de consolidatie opgenomen rechtspersonen en vennootschappen (art. 2:405 BW).

**Geconsolideerde
jaarrekening**

De consolidatieplicht berust bij het hoofd van de groep. In de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen de eigen financiële gegevens met die van zijn dochtermaatschappijen in de groep, andere groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop hij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft (art. 2:406 lid 1 BW). Staat een rechtspersoon niet aan het hoofd van de groep (tussenholding), dan volgt de verplichting tot consolidatie uit artikel 2:406 lid 2 BW.

**Consolidatie-
plicht****Centrale leiding**

Een groep is een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden (art. 2:24b BW). Een groepsrelatie is aanwezig als het beleid in feite wordt bepaald door een andere maatschappij. Belangrijke aanwijzingen dat er sprake is van een groepsrelatie:

Groep

- alle activiteiten worden in wezen uitgevoerd ten behoeve van de deelnemende rechtspersoon;
- er is zeggenschap, vetorecht of contractueel een doorslaggevende stem waardoor de activiteiten van de rechtspersoon feitelijk beheerst worden door de andere rechtspersoon;
- de meerderheid van de economische voordelen vloeit naar de deelnemende rechtspersoon.
- Feitelijk wordt het economische risico voor meer dan de helft gedragen door de deelnemende rechtspersoon.

Van een dochter is sprake als ‘overwegende zeggenschap’ kan worden uitgeoefend (art. 2:24a BW).

Dochter

Een begrip dat verder belangrijk is in het kader van de jaarrekening is de deelneming. De kern van het begrip deelneming is dat de kapitaalverschaffer een duurzame band beoogt ten dienste van de eigen werkzaamheid. Een kapitaalbelang van 1/5 of meer van het geplaatste kapitaal wordt vermoed een deelneming te zijn (art. 2:24c BW). Het begrip deelneming is voornamelijk van belang voor de waardering (art. 2:389 BW).

Deelneming

Algemene bepalingen bij het inrichten van de jaarrekening**Normen**

- De jaarrekening moet volgens de normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd een zodanig inzicht verschaffen dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd omtrent het vermogen en resultaat en in de regel de solvabiliteit en liquiditeit van de rechtspersoon (art. 2:362 lid 1 BW).
- De balans en de winst-en-verliesrekening moeten een getrouw, duidelijk en stelselmatig beeld geven van de grootte en de samenstelling van het vermogen en van het resultaat (het bestendigheidsbeginsel: art. 2:362 lid 2 en 3 BW).

Bestendigheidsbeginsel

- De rechtspersoon mag van de wettelijke voorschriften voor het inrichten van de jaarrekening afwijken indien het inzicht dat noodzakelijk maakt (art. 2:362 lid 4 BW).

Accrualbeginsel

- De baten en lasten in een jaar worden in de jaarrekening opgenomen, onverschillig of zij tot ontvangsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid (het accrualbeginsel: art. 2:362 lid 5 BW).
- Gebeurtenissen met financiële gevolgen per balansdatum die zijn gebleken na de balansdatum maar vóór het vaststellen van de jaarrekening dienen in de jaarrekening verwerkt te worden voorzover dit voor het inzicht onontbeerlijk is (art. 2:362 lid 6 BW). Ernstige tekortkomingen in de jaarrekening die aan het licht komen na het vaststellen van de jaarrekening dienen onverwijld aan de aandeelhouders te worden meegedeeld en daarvan dient een mededeling bij het handelsregister te worden gedeponneerd.
- De jaarrekening wordt in de Nederlandse valuta opgesteld, tenzij internationale vertakkingen een andere valuta rechtvaardigen. De posten worden in de Nederlandse taal omschreven, tenzij de algemene vergadering tot het gebruik van een andere taal heeft besloten (art. 2:362 lid 7 BW).

Algemene presentatievoorschriften**Materialiteitsbeginsel**

- Samenvoeging van posten op de balans en de winst-en-verliesrekening is niet toegestaan (art. 2:363 lid 1 en 2 BW), tenzij de posten in het geheel van de jaarrekening van geringe betekenis zijn (het materialiteitsbeginsel: art. 2:363 lid 3 BW).

Stelselmatigheidsbeginsel

- De indeling van de jaarrekening mag slechts wegens gegronde redenen afwijken van het voorafgaande jaar (het stelselmatigheidsbeginsel: art. 2:363 lid 4 BW, zie ook in verband met de waarderingsgrondslagen art. 2:384 lid 6 BW). Eventuele wijzigingen moeten in de toelichting worden aangegeven met vermelding van het effect en de reden van wijziging.

Vergelijkbaarheidsbeginsel

- In de jaarrekening dienen vergelijkende cijfers van het vorige jaar te worden vermeld. In geval van stelselwijziging dienen de cijfers van het voorafgaande jaar ook aan de stelselwijziging te worden aangepast voor de vergelijkbaarheid (vergelijkbaarheidsbeginsel: art. 2:363 lid 5 BW, zie ook in verband met de waarderingsgrondslagen art. 2:384 lid 6 BW).